

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO – 4110-04-01/2012

R/12/005

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	R/12/005 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach niepublicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontroler	Andrzej Zaleski-Ejgierd, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 080533 z 4 czerwca 2012 r.
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum Klasyczne im. Papieża Jana Pawła II w Ostrołęce (Gimnazjum, GK), 07-410 Ostrołęka, ul. Szwedzka 2
Kierownik jednostki kontrolowanej	Henryk Gut, dyrektor (akta kontroli, str. 1-2)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹ negatywnie działalność Gimnazjum Klasycznego w zakresie organizacji i realizacji kształcenia z wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę negatywną uzasadnia zakres i istotność stwierdzonych nieprawidłowości, tj.:

- 1) dopuszczenie do użytku programu nauczania wychowania fizycznego nieuwzględniającego w pełni podstawy programowej wychowania fizycznego dla gimnazjum określonej w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół² (rozporządzenie w sprawie podstawy programowej z 2008 r.).
- 2) niezrealizowanie w pełni wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w gimnazjum,
- 3) niezgodność wewnątrzszkolnego oceniania z przepisami prawa polegająca m.in. na nieokreśleniu wymagań edukacyjnych z wychowania fizycznego służących do klasyfikacji śródrocznej i rocznej;
- 4) nierzetelne dokumentowanie realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. i zajęć do wyboru.

Ponadto ocenę negatywną uzasadnia niepodjęcie całościowych działań z zakresu edukacji zdrowotnej, w tym m.in. nieprzeprowadzenie diagnozy potrzeb uczniów, brak koordynacji działań pomiędzy nauczycielami wychowania fizycznego i nauczycielami innych przedmiotów oraz udziału rodziców i uczniów w planowaniu, realizacji i ewaluacji działań z powyższego zakresu.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje, w ocenie ogólnej i przy ocenach cząstkowych, 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Od 1 września 2012 r. obowiązuje załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w tej samej sprawie z dnia 27 sierpnia 2012 r., który obejmuje analogiczne treści (Dz. U. z 2012 r., poz. 977).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego.

1. Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego.

1.1. Organizacja zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym.

Opis stanu faktycznego

W Gimnazjum, w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012, zajęcia wychowania fizycznego realizowano corocznie w siedmiu grupach ćwiczeniowych chłopców i dziewcząt. Liczebność grup nie przekraczała 26 osób zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.)³.

Obowiązkowe zajęcia z przedmiotu wychowanie fizyczne odbywały się w systemie klasowo-lekcyjnym w wymiarze trzech godzin w latach szkolnych 2009/2010-2010/2011 (po dwie godziny wychowania fizycznego i jedna godzina nauki pływania) oraz czterech godzin w roku szkolnym 2011/2012 (trzy godziny wychowania fizycznego i jedna godzina nauki pływania). (dowód: akta kontroli, str. 3-4, 26-31)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Sposób zaplanowania zajęć wychowania fizycznego i przyjęte nazewnictwo w szkolnym planie nauczania i tygodniowym planie nauczania było niejednoznaczne i utrudniało przegląd i faktyczne zwymiarowanie ich realizacji. W *Ramowym - tygodniowym planie nauczania dla rocznika 1996* (tj. dla badanego oddziału Gimnazjum⁴) przewidziano w ramach wychowania fizycznego w kolejnych latach: zajęcia obowiązkowe w wymiarze odpowiednio dwóch, dwóch i trzech godzin, a także zajęcia Szkolnego Koła Sportowego (SKS) w wymiarze dwóch godzin oraz pływanie i aerobik w wymiarze jednej godziny w każdym roku szkolnym. Z kolei w *Ramowym - tygodniowym planie nauczania dla badanego rocznika* zaplanowano: na rok szkolny 2009/2010 w kl. I cztery godziny zajęć edukacyjnych z wychowania fizycznego; w roku szkolnym 2010/2011 w klasie II trzy godziny zajęć edukacyjnych wychowania fizycznego (bez wyodrębniania nauki pływania), a w roku szkolnym 2011/2012 trzy godziny zajęć edukacyjnych wychowania fizycznego i jedną godzinę basenu. Ponadto w dwóch ostatnich latach szkolnych zaplanowano łącznie dla kl. I-III po jednej godzinie aerobiku i po cztery godziny SKS, przy czym te ostatnie dwie aktywności wyodrębniono w tygodniowym planie w grupie zajęć o charakterze nadobowiązkowym, takich jak taniec, chór, koło teatralne i zajęcia wyrównawcze z matematyki. (dowód: akta kontroli, str. 26-31).

W *Planie nadzoru na rok 2009/2010 r.* przewidziano kontrolę *Form realizacji dwóch obowiązkowych godzin wychowania fizycznego (I i VI 2010 r.)*. Nie przedstawiono wyników powyższego działania. (dowód: akta kontroli, str. 63)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów.

Opis stanu faktycznego

W Gimnazjum zajęcia wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów prowadzono, w badanym oddziale, w ramach SKS i aerobiku w wymiarze odpowiednio: w roku szkolnym 2009/2010 – dwóch godzin SKS (chłopcy) i po jednej godzinie SKS i aerobiku (dziewczęta); w roku szkolnym 2009/2010 – po dwie godziny SKS – chłopcy i dziewczęta oraz jednej godzinie aerobiku (dziewczęta); w roku szkolnym 2011/2012 – po dwie godziny SKS (chłopcy i dziewczęta). (dowód: akta kontroli, str. 3-5, 157-158)

Ustalono
nieprawidłowości

W GK nie zastosowano procedury wprowadzania form zajęć do wyboru określonej w § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁵

³ Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.

⁴ W roku szkolnym 2009/2010 w kl. I funkcjonowały dwa oddziały, które w następnym roku szkolnym połączono w jeden oddział.

⁵ Odpowiednio: Dz. U. Nr 136, poz. 1116 - rozporządzenie zostało uchylone z dniem 1 września 2012 r.; obecnie obowiązuje rozporządzenie w tej samej sprawie z dnia 9 sierpnia 2011 r. (Dz. U. Nr 175, poz. 1042).

i rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w tej samej sprawie, tj. nie przeprowadzono rozpoznania potrzeb, w tym potrzeb zdrowotnych uczniów, nie przygotowano, w uzgodnieniu z organem prowadzącym i po zaopiniowaniu przez Radę Pedagogiczną, Radę Rodziców, propozycji wskazującej formy realizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów. (dowód: akta kontroli, str. 5)

Dyrektor Gimnazjum wyjaśnił, że na początku roku szkolnego na ogólnym zebraniu rodziców informowano rodziców uczniów o możliwości korzystania z różnych form zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Zajęcia wychowania fizycznego w GK odbywały się w formie *dwóch godzin zajęć obowiązkowych, nauki pływania, zajęć sks (nie ma nigdzie regulacji, co do nazewnictwa zajęć do wyboru), aerobiku*. Nie wprowadzano oficjalnym dokumentem *alternatywnych form organizacji zajęć wychowania fizycznego*.

Należy nadmienić, że dyrektor Gimnazjum pierwotnie potwierdził w dokumentacji kontroli, że nie organizowano zajęć w formach do wyboru (alternatywnych) przez uczniów, kwalifikując zajęcia z SKS i aerobiku, jako zajęcia pozalekcyjne, po czym w wyjaśnieniach złożonych na koniec kontroli wyraził odmienny pogląd. Z uwagi na przesłanki m.in. ujęcie powyższych zajęć dla cyklu kształcenia rocznika 1996 w ramach wychowania fizycznego, a także ujęcie SKS w ocenach klasyfikacyjnych części uczniów badanego oddziału, uwzględniono stanowisko dyrektora. (dowód: akta kontroli, str. 5, 155, 157-158)

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

W latach szkolnych 2009/2010-2010/2011 w ramach zajęć pozalekcyjnych odbywały się zajęcia taneczne (jedna godzina tygodniowo), w których uczestniczyło odpowiednio 19 i 8 uczniów.

Realizację powyższych zajęć udokumentowano w dzienniku zajęć pozalekcyjnych, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁶ (rozporządzenie w sprawie prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania).

W obowiązkowych zajęciach pływania uczestniczyło corocznie odpowiednio 48 (89%), 52 (93%) i 43 (84%) uczniów Gimnazjum.

Ponadto w okresie od 18 września 2010 r. do 26 października 2011 r. 20 uczniów kl. I i II Gimnazjum uczestniczyło w zajęciach sportowo-wychowawczych (117 godzin) oraz w zajęciach z zakresu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (58 godzin) w ramach projektu pn. *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe – Zagrajmy o sukces*⁷ współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach powyższego projektu realizowano zajęcia z zakresu: turystyki pieszej i rowerowej, pływania i kajakarstwa, gier zespołowych. (dowód: akta kontroli, str. 3-4, 6, 76-102)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.4. Organizacja zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością.

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w Gimnazjum nie zorganizowano zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy, nadwagą lub otyłością. Nauczyciele wychowania fizycznego posiadają uprawnienia do prowadzenia zajęć korekcyjnych na podstawie ukończonych studiów wyższych na kierunku wychowanie fizyczne. Szkoła nie

⁶ Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

⁷ W ramach Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki* 2007-2013, priorytet IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach*, działanie 9.1. *Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty*, poddziałanie 9.1.2. *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych*.

Opis stanu
faktycznego

Ustalone
nieprawidłowości

Opis stanu
faktycznego

Uwagi dotyczące
badanej działalności

posiadała sali do prowadzenia zajęć korekcyjnych z wyposażeniem i nie wynajmowała takich pomieszczeń od innych instytucji. (dowód: akta kontroli, str. 7)

Dyrektor Gimnazjum nie dysponował w skontrolowanym okresie informacjami dotyczącymi wad postawy, nadwagi lub otyłości wśród uczniów, ponieważ nie diagnozowano stanu zdrowia uczniów oraz ich potrzeb z zakresu edukacji zdrowotnej. Systematyczne działania w powyższym zakresie są niezbędne w celu skutecznej realizacji zadania określonego w art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸, polegającego na sprawowaniu opieki nad uczniami oraz stwarzaniem im warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne. Ponadto znajomość stanu zdrowia i potrzeb uczniów warunkuje: dopuszczenie do użytku szkolnego właściwie dobranego programu nauczania wychowania fizycznego zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników⁹ (rozporządzenie w sprawie dopuszczania programów nauczania), skuteczne prowadzenie edukacji prozdrowotnej zgodnie z wymaganiami określonymi w *Zalecanych warunkach i sposobach realizacji* podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.¹⁰, a także przygotowanie przez dyrektora szkoły propozycji form do wyboru przez uczniów zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego oraz § 3 ust. 1 pkt 1 tożsamego rozporządzenia z dnia 9 sierpnia 2011 r.

Dyrektor Gimnazjum wyjaśnił, że nieprowadzenie zajęć korekcyjnych wynika z braku środków finansowych. W przypadku informacji od rodziców dotyczącej stanu zdrowia ucznia nauczyciel wychowania fizycznego uwzględnia to w trakcie zajęć. (dowód: akta kontroli, str. 155, 157)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programu nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

Według szkolnego zestawu programów nauczania w kontrolowanym okresie obowiązywał w GK program nauczania wychowania fizycznego¹¹ M. Śmiglewskiej – *Program nauczania wychowania fizycznego. Gimnazjum I-III*¹² (na stronie tytułowej odręcznie odnotowano, że został on zmodyfikowany i dostosowany i miał być realizowany w wymiarze dwóch godzin tygodniowo). Ponadto dopuszczono odrębny *Program własny nauczania pływania w Gimnazjum Klasycznym* opracowany przez nauczyciela wychowania fizycznego. W obu programach nie określono m.in. w jakim zakresie ujęte w nich treści nauczania są wzajemnie powiązane. (dowód: akta kontroli, str. 9, 35)

Gimnazjum ze względu na brak własnych obiektów sportowych korzystało w kontrolowanym okresie bezumownie z obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (MOSiR). W ww. programie M. Śmiglewskiej w zakresie niezbędnych warunków realizacji programu odnotowano na stronie tytułowej: *Uwarunkowania: hala sportowa im. A. Gołasia; boisko do*

⁸ Dz. U. 2004 Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁹ Dz. U. Nr 89, poz. 730 (rozporządzenie utraciło moc 18 lipca 2012 r.). Obecnie obowiązuje rozporządzenie w tej samej sprawie z dnia 21 czerwca 2012 r., w którym w § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c pozostawiono tożsame rozstrzygnięcia (Dz. U. z 2012 r., poz. 752).

¹⁰ *Zalecane warunkami i sposoby realizacji* podstawy programowej wychowania fizycznego określone zostały w załączniku nr 4 do cyt. rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół z dnia 23 grudnia 2008 r.

¹¹ W kontrolowanym przez NIK okresie dotyczyło to cyklu kształcenia w latach szkolnych: 2009/2010-2011/2012 (zakończony) oraz 2010/2011-2012/2013 i 2011/2012-2013/2014 (cykle w trakcie realizacji).

¹² Wyd. Bea-Bleja 1999 r. Numer dopuszczenia na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej - DKW 4014-290/99. Nazwa własna przyjęta w Gimnazjum Klasycznym: *Program wychowania fizycznego Mirosławy Śmiglewskiej realizowany w Gimnazjum Klasycznym Stowarzyszenia Rodzina Polska w Ostrołęce w latach szkolnych 2009-2012. Klasy: I-III Gimnazjum. Godzin tygodniowo: 2*. Powyższy program realizowano w roku szkolnym 2011/2012 w wymiarze trzech godzin tygodniowo, czego nie uwzględniono dopuszczając do użytku szkolnego tożsamy program w kl. II i III oraz na kolejny cykl kształcenia w kl. I.

piłki ręcznej; boisko do piłki nożnej; wyposażenie w sprzęt sportowy – zadawałający.
(dowód: akta kontroli, str. 10, 35)

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Dopuszczenie do użytku programu nauczania wychowania fizycznego w Gimnazjum nie zostało w kolejnych latach szkolnych objętych kontrolą NIK poprzedzone diagnozą potrzeb i możliwości (w tym psychofizycznych) uczniów oddziału, w którym program nauczania wychowania fizycznego był (i jest realizowany), a także warunków kształcenia. Przeprowadzenie powyższej diagnozy wynika z § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8 czerwca 2009 r. (dowód: akta kontroli, str. 8)

2) *Zmodyfikowany* program nauczania autorstwa M. Śmiglewskiej¹³ nie obejmował całości celów kształcenia i treści kształcenia właściwych dla podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w gimnazjum, obowiązkowych zajęć do wyboru, a także nie uwzględniał *Zalecanych warunków i sposobu realizacji ww. podstawy programowej z 2008 r.*

W konsekwencji w *zmodyfikowanym* programie M. Śmiglewskiej nie ujęto treści kształcenia programowej wychowania fizycznego z 2008 r. odnoszących się do 21 spośród 33 wymagań szczegółowych podstawy (w tym pięciu wymagań bloku *Edukacja zdrowotna*), a kolejnych osiem zostało ujętych częściowo. Powyższy program nie uwzględniał treści nauczania z pływania oraz zajęć do wyboru (SKS i aerobik) ze względu na jego zaplanowanie i realizację w systemie klasowo-lekcyjnym w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo. Dopuszczenie w Gimnazjum drugiego programu nauczania obejmującego jedną dyscyplinę, tj. pływanie było niezgodne z § 4 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z 2009 r., z którego treści wynika, że na danym etapie edukacji dopuszcza się program nauczania ogólnego dotyczący m.in. przedmiotu. Ponadto na tym etapie edukacji, zgodnie z art. 13a ust. 2 ustawy o systemie oświaty, obowiązuje czterogodzinny tygodniowy wymiar zajęć wychowania fizycznego, co powinno być również uwzględnione w dopuszczonym do użytku szkolnego programie nauczania. (dowód: akta kontroli, str. 11-12, 51-52)

Jedną z przyczyn powyższych nieprawidłowości było nieskorzystanie przez dyrektora Gimnazjum z możliwości wynikającej w § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania do użytku szkolnego z dnia 8 czerwca 2009 r., dotyczącej opiniowania programów nauczania kształcenia ogólnego przed ich dopuszczeniem do użytku szkolnego. W Gimnazjum obowiązywała *Procedura dopuszczania programów nauczania do użytku szkolnego w Gimnazjum Klasycznym im. Papieża Jana Pawła II w Ostrołęce*, w której w § 7 postanowiono, że *dyrektor szkoły lub upoważniona osoba, wykonująca zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego dokonuje analizy formalnej programu nauczania proponowanego przez nauczyciela/nauczycieli programu*. Kontrolerowi NIK nie przedstawiono dokumentu potwierdzającego wykonanie powyższego zadania. (dowód: akta kontroli, str. 33-34)

Za powyższą sytuację odpowiadają nauczyciele wychowania fizycznego GK, którzy stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania z dnia 8 czerwca 2009 r., złożyli nierzetelne wnioski o dopuszczenie do użytku w szkole ww. programu oraz dyrektor GK, który bez należytej weryfikacji go dopuszczał go w kolejnych latach szkolnych do użytku. Powyższe postępowanie dyrektora GK było niezgodne z art. 22a ust. 2b ustawy o systemie oświaty, skutkując nieuwzględnieniem

¹³ Program M. Śmiglewskiej opracowany został zgodnie z podstawą programową wychowania fizycznego zawartą w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 14, poz. 129, ze zm.). Program ten, ze względu na występujące zasadnicze różnice w strukturze i treści, nie mógł stanowić podstawy do *modyfikacji i dostosowania* programu nauczania dopuszczonego do użytku w Gimnazjum.

w kolejnych latach w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla gimnazjum.

Dyrektor GK poinformował, że dopuszczony program nauczania wychowania fizycznego autorstwa M. Śmiglewskiej został przez nauczycieli wychowania fizycznego zmodyfikowany i dostosowany do nowej podstawy programowej oraz do warunków i możliwości, jakimi dysponuje szkoła (60% uczniów dojeżdża na zajęcia). W zmodyfikowanym programie wystąpiły wszystkie cele kształcenia, wymagania ogólne, jak i treści szczegółowe. Ponadto został opracowany i zatwierdzony autorski program nauki pływania, który stanowi nierozłączną część z programem nauczania M. Śmiglewskiej i zawiera cele ogólne i szczegółowe podstawy programowej. (dowód: akta kontroli, str. 155, 157)

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

W kontrolowanym okresie zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w obiektach MOSiR, tj. hali sportowej, na boiskach i na pływalni oraz w terenie. (dowód: akta kontroli, str. 10)

W badanym oddziale GK realizowano w latach szkolnych 2009/10-2011/2012 zmodyfikowany program M. Śmiglewskiej *Program nauczania wychowania fizycznego. Gimnazjum I-III, Program własny nauczania pływania w Gimnazjum Klasycznym*, a także zajęcia do wyboru w ramach tematyki określonej w dzienniku zajęć pozalekcyjnych.

Obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego w badanym oddziale Gimnazjum zrealizowano w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w wymiarze 323 godzin zajęć przeprowadzonych systemie klasowo-lekcyjnym, co udokumentowano w dziennikach lekcyjnych. Ponadto przeprowadzenie zajęć do wyboru udokumentowano w dziennikach zajęć pozalekcyjnych (np. w roku szkolnym 2009/2010 zrealizowano zajęcia w wymiarze 78 godzin - chłopcy i 66 godzin – dziewczęta). Spełniono tym samym normę dotyczącą realizacji co najmniej 385 godzin zajęć wychowania fizycznego określoną w załączniku nr 6a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r. (akta kontroli, str. 3-4, 11)

Zagadnienia z edukacji zdrowotnej były ujęte w programach nauczania przedmiotów realizowanych w GK, uwzględniających podstawę programową z 2008 r., tj.: wychowanie do życia w rodzinie, edukacja dla bezpieczeństwa, biologia, chemia, wiedza o społeczeństwie.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie zrealizowano w pełni podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., do czego na podstawie art. 7 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie oświaty jest zobowiązana szkoła niepubliczna posiadająca uprawnienia szkoły publicznej. W dziennikach lekcyjnych badanego oddziału Gimnazjum odnotowano w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 tematykę zajęć bezpośrednio związaną z realizacją czterech spośród 33 wymagań szczegółowych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. (2.2., 3.1., 3.2., 5.1.) oraz ośmiu częściowo (1.1., 2.5., 2.7., 5.1., 5.4., 6., 7.1., 7.6.), odnoszących się w szczególności do zajęć sportowych i rekreacyjnych.

Wdrażanie podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w badanym oddziale było znacząco utrudnione z uwagi na fakt, że w latach szkolnych 2009/2010-2010/2011 uczniowie w odpowiednio kl. I i II (w odrębnych grupach dziewcząt i chłopców) odbywali zajęcia w systemie klasowo-lekcyjnym z uczniami odpowiednio kl. II i III, realizującymi odmienną podstawę programową wychowania fizycznego określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁴.

W ocenie NIK nieprawidłowo i w niewystarczającym zakresie zrealizowano na zajęciach wychowania fizycznego zagadnienia psychospołeczne określone w wymaganiach edukacji

¹⁴ Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.

zdrowotnej podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. Zajęcia te zamiast zblokowania ich realizacji w trakcie jednego semestru lub roku szkolnego, z zapewnieniem odpowiednich warunków dydaktycznych i z zastosowaniem aktywnych metod, odnotowywano w ramach prowadzonych zajęć ruchowych¹⁵. W rezultacie realizację treści nauczania z zakresu edukacji zdrowotnej udokumentowano w kontrolowanym okresie w dziennikach lekcyjnych poprzez 11 dopisków do tematów zajęć z pływania, a także łącznie 19 dopisków do tematów dotyczących zajęć ruchowych dotyczących dwóch grup ćwiczeniowych (dziewcząt i chłopców). Ponadto zajęcia powyższe były prowadzone rokrocznie w grupach międzyklasowych dziewcząt i chłopców¹⁶, które realizowały odmienne podstawy programowe (z 2002 r. i 2008 r.). Fragmentaryczne, niejednoznaczne znaczeniowo dopiski nie były powiązane treściowo z tematami zajęć wychowania fizycznego. Na przykład: w roku szkolnym 2009/2010, przy temacie: *Nauka pływania pod wodą* umieszczono dopisek: *zachowania asertywne*; przy temacie: *Gry i zabawy w wodzie* dopisano: *negatywne emocje*; w roku szkolnym 2010/2011, przy temacie: *Łączenie pracy ramion z oddechem* dodano dopisek: *identyfikuje swoje słabe strony, planuje sposób ich rozwoju*; w roku szkolnym 2011/2012, przy temacie: *Wyląwanie przedmiotów z dna basenu* dopisano: *jak należy opierać się presji*; przy temacie: *Doskonalimy skok startowy*, dopisano: *relacje z rodzicami*; przy temacie: *Gry i zabawy w wodzie – doskonalenie pracy rąk i nóg* podano dopisek: *wsparcie społeczne*¹⁷. (akta kontroli, str. 11-16)

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada dyrektor, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w związku z art. 33 ust. 2 pkt 2 sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej oraz nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁸, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną.

W Gimnazjum nie wypełniano w latach szkolnych 2009/10-2011/12 *Zalecanych warunków i sposobów* realizacji edukacji zdrowotnej określonych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji:

- nie przeprowadzono diagnozy potrzeb uczniów we współpracy z pielęgniarką szkolną;
- nie koordynowano działań nauczycieli różnych przedmiotów z zakresu edukacji zdrowotnej i nie współdziałano w tym względzie z pielęgniarką szkolną;
- w ramach *Szkolnego programu profilaktyki* zatwierdzonego 29 sierpnia 2008 r. nie planowano i nie realizowano przedsięwzięć z zakresu edukacji prozdrowotnej; program powyższy miał charakter ogólny i nie był aktualizowany, a także nie sporządzano sprawozdań z efektów jego realizacji;

¹⁵ Przedstawione wyżej sposoby realizacji wymagań bloku *Edukacja zdrowotna* nie uwzględniały również wskazań Ministerstwa Edukacji Narodowej zawartych w publikacji *Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8. Wychowanie fizyczne dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum* (MEN 2009 r., str. 62-63), gdzie określono w gimnazjum optymalny czas na realizację powyższego bloku w wymiarze co najmniej 30 godzin, przy wymogu prowadzenia zajęć w grupach koedukacyjnych w salach lekcyjnych, a nie w sali gimnastycznej lub w terenie. Za nieprawidłowe uznano w ww. publikacji rozłożenie zajęć w dłuższym czasie niż jeden semestr, z długimi odstępami pomiędzy kolejnymi zajęciami oraz realizację zagadnień wymienionych w bloku *Edukacja zdrowotna* wyłącznie w czasie części lekcji przeznaczonych na zajęcia ruchowe.

¹⁶ W badanym oddziale Gimnazjum w cyklu kształcenia 2009/10-2011/2012 zajęcia wychowania fizycznego prowadzili dwaj nauczyciele równolegle w dwóch grupach - dziewcząt i chłopców.

¹⁷ Z kolei na zajęciach obowiązkowych wychowania fizycznego treści z zakresu edukacji zdrowotnej miano realizować m.in. w następujący sposób: w roku szkolnym 2009/2010, przy temacie: *Marszbieg w terenie* umieszczono dopisek: *Aktywność ruchowa w różnych okresach życia*; przy temacie: *Rytm-muzyka-taniec-nauka kroku podstawowego poloneza* dopisano: *Dobre relacje z rówieśnikami tej samej i odmiennej płci* (zagadnienie nie występuje w dopuszczonych w Gimnazjum programie nauczania); w roku szkolnym 2010/2011, przy drugim z dwóch tematów: 1. *Ćwiczenia kształtujące mięśnie grzbietu. Ps. Odbicia piłki*. 2. *Gimnastyka – doskonalenie przewrotu w przód* dopisano: *Zachowania zagrażające zdrowiu*; przy drugim z dwóch tematów: 1. *Rekreacja – doskonalimy grę w tenisa stołowego*. 2. *Nauka przewrotu w przód i w tył* dopisano *Zasady pielęgnacji ciała – Gimnazjum*; w roku szkolnym 2011/2012, przy pierwszym z dwóch tematów: 1. *LA – gry i zabawy terenowe*. 2. *LA – rozgrzewka lekkoatletyczna w terenie* dopisano: *Higiena pracy umysłowej*; przy pierwszym z dwóch tematów: 1. *Ćwiczenia wzmacniające mięśnie ramion i nóg*. 2. *Doskonalenie poznanych elementów koszykówki* podano *Zasady pielęgnacji ciała*.

¹⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.

- nie uwzględniono na lekcjach wychowania fizycznego w zakresie edukacji zdrowotnej metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych, w tym szczególnie metody projektu i portfolio;
- w dokumentacji GK brak informacji o uczestnictwie rodziców w planowaniu, realizacji i ewaluacji zajęć z edukacji zdrowotnej, a także o wprowadzanych zmianach (przekształceniach) treści nauczania i organizacji zajęć edukacji zdrowotnej. (dowód: akta kontroli, str. 16).

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w zakresie organizacji i realizacji zajęć wychowania fizycznego.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

2.1. Zgodność wewnątrzszkolnego oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z obowiązującymi przepisami prawa.

Opis stanu faktycznego

W skontrolowanym okresie w GK obowiązywał wewnątrzszkolny system oceniania (WSO) przyjęty 30 sierpnia 2007 r. oraz znowelizowany 1 października 2010 r., zawarty w załączniku (odpowiednio nr 1 i nr 2) do *Regulaminu Pracy Dydaktycznej* Gimnazjum Klasycznego Stowarzyszenia Rodzina Polska w Ostrołęce stanowiącym aneks do statutu Gimnazjum Klasycznego oraz przedmiotowy system oceniania pn. *Kryteria ocen z wychowania fizycznego* datowany na 27 sierpnia 2009 r. (w jednostronicowym dokumencie nie określono związku z WSO, podobnie jak w WSO nie wspomniano o przedmiotowych systemach oceniania). (dowód: akta kontroli, str. 53, 117-147)

Ustalone nieprawidłowości

W wewnątrzszkolnym system oceniania, w odniesieniu do przedmiotu wychowanie fizyczne, stwierdzono niżej wymienione nieprawidłowości.

1. W statucie szkoły (WSO) nie określono sposobu uzasadnienia oceny przez nauczyciela, co było niezgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (rozporządzenie w sprawie oceniania)¹⁹ stanowiącym, że na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) nauczyciel uzasadnia swoją ocenę w sposób określony w statucie szkoły. W § 18 pkt 4 WSO wskazano jedynie, że oceny klasyfikacyjne z poszczególnych przedmiotów na prośbę ucznia powinny być ustnie umotywowane.

2. Nie sformułowano wymagań edukacyjnych uwzględniających wymagania programu nauczania wychowania fizycznego, w tym w szczególności wymagania określone na III etapie edukacji w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r., do czego są zobowiązani nauczyciele na podstawie § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania. Wymagania te są niezbędne do ustalenia poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

W ww. *Kryteriach* na poszczególne oceny szkolne podano ogólnie, że poziom opanowania *umiejętności w 60%* pozwala, obok innych kryteriów, na otrzymanie oceny *dopuszczający*, *dostateczny* i *dobry* oraz 80% na ocenę *bardzo dobry* i *celujący*. W programie nauczania wychowania fizycznego realizowanym w GK określono wyłącznie *osiągnięcia konieczne* po zakończeniu III etapu edukacji. W programie zawarto *Opis założonych osiągnięć podstawowych i ponadpodstawowych uczniów oraz sposobu ich oceny*, przy czym dotyczy on oceniania bieżącego, a nie sumującego (śródrocznego i rocznego). Ponadto w WSO i w *Kryteriach ocen* nie wskazano, z jakim stopniami szkolnymi należy łączyć powyższe osiągnięcia konieczne, podstawowe i ponadpodstawowe.

Nie określono sposobów rozpoznawania postępów uczniów z wychowania fizycznego, co wynika z istoty oceniania wewnątrzszkolnego zdefiniowanej w § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie oceniania m.in.: z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia, w jakim zakresie i w jaki sposób postępy te będą uwzględniane w klasyfikacji śródrocznej i rocznej, w aspekcie wysiłku uczniów i różnorodności wymagań bloków tematycznych podstawy

¹⁹ Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.

programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na poziomie gimnazjum. W ww. *Opisie założonych osiągnięć podstawowych i ponadpodstawowych uczniów* podano ogólne *Metody ich oceny*, tj. obserwacje, rozmowy z uczniami, sprawdzian ruchowy na początku i końcu roku, analiza wyników prób sprawnościowych, samoocena, diagnoza, ocenianie umiejętności ruchowych, tj. przede wszystkim czynności diagnostyczne, a nie działania odnoszące się do sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów.

3. Nie zdefiniowano pojęcia *wysiłku* wkładanego w wywiązywanie się z obowiązków przedmiotowych, o którym mowa § 7 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania, w szczególności wymagań wynikających z programu nauczania, w tym podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji, a także sposobu służących uwzględnianiu *wysiłku* w ocenianie klasyfikacyjnej. W § 6 WSO powtórzono jedynie postanowienie § 7 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania.

W systemie oceniania wyróżniono uczniów sprawnych ruchowo, którzy reprezentując Gimnazjum w zawodach sportowych mogą otrzymać ocenę *celującą*; tymczasem nie wskazano takich możliwości uczniom mniej sprawnym ruchowo czy też z problemami zdrowotnymi. Ponadto nie zdefiniowano, na czym polega praca *systematyczna* i *aktywność*, wartościując te cechy w ramach poszczególnych ocen szkolnych²⁰.

4. Nie określono sposobu ustalania oceny klasyfikacyjnej śródrocznej i rocznej z wychowania fizycznego, zgodnie z § 3 ust. 3 pkt 1, 3 i 5 ww. rozporządzenia. Nie wskazano również, który nauczyciel wystawia ocenę śródroczną i roczną w sytuacji, gdy obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego w danym oddziale prowadzili dwaj nauczyciele (w § 18 ust. 1 WSO wskazano jedynie że oceny klasyfikacyjne ustalają nauczyciele prowadzący poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne).

5. Nie uwzględniono stosownie do obowiązku wynikającego z § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania, sposobów indywidualizowania pracy z uczniem na zajęciach, odpowiednio do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

W związku z niezaktualizowaniem systemu oceniania i dopuszczeniem do użytku szkolnego w Gimnazjum programu nauczania wychowania fizycznego z 1999 r. w latach szkolnych 2009/2010-2011/212, w ocenie klasyfikacyjnej nie uwzględniono w pełni wymagań (bloków wymagań np. *Edukacji zdrowotnej*) określonych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w gimnazjum koncentrując się: na osiągnięciach ruchowych z lekkoatletyki (bieg na dystansie 100 m i 60 m, skok w dal), na grach zespołowych (koszykówka, piłka ręczna, piłka nożna), zajęciach do wyboru – SKS (gry zespołowe), na ćwiczeniach siłowych i wytrzymałościowych (m.in. skakanka, piłka lekarska, pompki, podciąganie na drążku). Wśród elementów ocenianych wymieniono także *aktywność*, której nie zdefiniowano w WSO i *Kryteriach ocen*.

W ocenianiu klasyfikacyjnym ustalano oceny z zajęć do wyboru, pomimo, że nie uwzględniono ich treści w programie nauczania oraz nie opracowano stosownych wymagań edukacyjnych. Ponadto w badanym oddziale nie wystawiano w dzienniku lekcyjnym części uczniom ocen klasyfikacyjnych z zajęć do wyboru (SKS). W I semestrze roku szkolnego 2009/2010 nie ustalono ocen pięciu osobom na 14 zapisanych, a w II semestrze dziewięciu osobom, natomiast w roku szkolnym 2010/2011 w I semestrze nie ustalono ocen czterem osobom na 14 zapisanych, a w II semestrze dziewięciu osobom.

Niezrealizowanie podstawy programowej z 2008 r. spowodowało m.in., że nauczyciele przedmiotu nie ustalili efektów jej wdrażania na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, wykorzystując w tym celu wymagania szczegółowe określone w tej podstawie. (dowód: akta kontroli, str., 3-4, 17, 170-172)

²⁰ Wprowadzono także pojęcie *szacunku* oraz *pracy samodzielnej*, jako cech niezbędnych do otrzymania ocen *dobry*, *bardzo dobry* i *celujący*. Również w § 23 pkt 2 pkt 7 WSO określono, że ocena z zachowania powinna uwzględniać w szczególności *okazywanie szacunku innym osobom*. W opisie ocen zachowania, przy ocenie *dobry*, *bardzo dobry* i *celujący*, wskazano również, jako ich wyróżnik *zamiłowanie do pracy samodzielnej*. Powyższa sytuacja powoduje, że uczeń jest w sposób nieuprawniony dwukrotnie oceniany: z zajęć wychowania fizycznego i zachowania za *szacunek* i *samodzielność*.

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada dyrektor, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w związku z art. 33 ust. 2 pkt 3 sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie przestrzegania zasad oceniania oraz nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem.

Dyrektor Gimnazjum poinformował, że wskaźnikiem aktywności jest wykonanie przez ucznia zadania na miarę możliwości. Nauczyciele w powyższy sposób oceniają uczniów i jest to ujęte w przedmiotowym systemie oceniania. Wystawiane oceny są zgodne z rozporządzeniem dotyczącym oceniania. Nie było skarg i odwołań, co świadczy, że uczniowie oceniani byli w sposób rzetelny i zgodny z zasadami. Nauczyciele, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie oceniania, informowali uczniów o poziomie ich osiągnięć, o postępach w tym zakresie oraz motywowali uczniów do dalszych postępów na każdych zajęciach z wychowania fizycznego. W ramach nadzoru pedagogicznego systematycznie sprawdzano ocenianie uczniów z przedmiotu wychowanie fizyczne, tj. kilka razy w roku, odnotowując ten fakt w dziennikach zajęć lekcyjnych. (dowód: akta kontroli, str. 156, 158, 160-161)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego.

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2010/2011 frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego wyniosła odpowiednio 84,8%, 91,2%²¹ i 86,9% w roku szkolnym 2011/2012. (dowód: akta kontroli, str. 18)

Ustalone
nieprawidłowości

W obowiązkowych zajęciach SKS nie uczestniczyło (bez osób zwolnionych przez dyrektora z zajęć wychowania fizycznego): w roku szkolnym 2009/2010 – 16 spośród ogółem 49 zapisanych uczniów²²; w roku szkolnym 2010/2011 – 13 spośród 52 zapisanych uczniów, przy czym ponad 50% frekwencję odnotowano w odniesieniu do zaledwie 10 spośród 39 osób, w tym czterech uczniów z badanej kl. II spośród ogółem 14 uczniów tej klasy; w roku szkolnym 2011/2012 – siedmiu na 45 zapisanych uczniów, przy czym ponad 50% frekwencję odnotowano zaledwie wobec 10 osób, w tym pięciu spośród ogółem 13 uczniów z badanej kl. III.

W latach szkolnych 2009/2010-2010/2011 nie wykazywano frekwencji na zajęciach wychowania fizycznego do wyboru w dziennikach lekcyjnych i tym samym nie wliczano jej do obecności na obowiązkowych zajęciach z przedmiotu. Było to niezgodne z § 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji²³ (obecność tę odnotowywano jedynie w dziennikach zajęć pozalekcyjnych). (dowód: akta kontroli, str. 3-4)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Nie prowadzono odrębnych dzienników zajęciowych dla poszczególnych grup ćwiczeniowych, co utrudnia zwymiarowanie realizacji obowiązkowych zajęć do wyboru i nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć rekreacyjnych. (dowód: akta kontroli, str. 4)

²¹ Obecność policzona na potrzeby kontroli NIK na podstawie dzienników zajęć, w których ujęto w ww. latach trzy godziny zajęć tygodniowo, w tym godzinę zajęć z pływania.

²² Według dziennika SKS odtworzonego na zakończenie kontroli NIK w zajęciach tych uczestniczyły wszystkie 14 osób z badanej kl. I; na str. 6 dziennika zajęć pozalekcyjnych, odrębnie w grupie dziewcząt i chłopców wpisano temat: *Bezpieczeństwo podczas zajęć wychowania fizycznego (zajęcia pozalekcyjne – SKS).*

²³ Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

3.2. Decyzje dyrektora szkoły w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie dyrektor Gimnazjum podjął łącznie 15 decyzji w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego stosownie do § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania na podstawie wniosków rodziców wraz z opinią lekarza, co stanowiło odpowiednio 9,3%, 7,1% i 11,8% ogółu uczniów. (dowód: akta kontroli, str. 18)

Ustalone
nieprawidłowości

W zbadanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność w badanym obszarze.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego.

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły.

Opis stanu faktycznego

Gimnazjum Klasyczne w Ostrołęce nie dysponuje własnymi obiektami sportowymi, urządzeniami i wyposażeniem do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. (dowód: akta kontroli, str. 10)

Dyrektor Gimnazjum nie zawierał w kontrolowanym okresie umów użytkowania obiektów sportowych (hali sportowej, boiska do piłki nożnej, stadionu lekkoatletycznego, pływalni) z MOSiR w Ostrołęce, z których faktycznie korzystali uczniowie w toku realizacji zajęć wychowania fizycznego. Wyjątek stanowiło porozumienie z MOSiR z 21 września 2011 r. na korzystanie z pływalni na rok szkolny 2011/2012 (MOSiR pismami z 7 września 2010 i 7 września 2011 r. zapraszał dyrektora GK na spotkania w celu ustalenia harmonogramu i zasad korzystania z obiektu w danym roku szkolnym). W latach szkolnych 2009/10-2011/12 (do 30 czerwca) wydatki związane z wynajmem pływalni wyniosły łącznie 5.301 zł. (dowód: akta kontroli, str. 10)

Dyrektor GK wyjaśnił, że w obiektach MOSiR znajdują się urządzenia i sprzęt sportowy niezbędny do zdobycia przez uczniów umiejętności i wiadomości oraz rozwijania sprawności określonych w podstawie programowej. (dowód: akta kontroli, str. 156, 158)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej.

Opis stanu faktycznego

W Gimnazjum nie funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej – szkoły niepubliczne nie są zobligowane przepisami prawa do posiadania takich gabinetów. (dowód: akta kontroli, str. 7)

Nauczyciele wychowania fizycznego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego zgodnie z § 31 ust. 6-7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁴ (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkole). (dowód: akta kontroli, str. 11-15)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Czterech z pięciu nauczycieli wychowania fizycznego zatrudnionych w latach 2009/2010-2011/2012 nie zostało przeszkolonych w zakresie udzielania pierwszej pomocy, co było niezgodnie z § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. (dowód: akta kontroli, str. 20).

2. Nie zapewniono uczniom Gimnazjum opieki pielęgniarki lub higienistki szkolnej, stosownie do wymogów wynikających z § 8 ust. 1 i § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra

²⁴ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69.

Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą²⁵. (dowód: akta kontroli, str. 7).

Brak pielęgniarki szkolnej spowodował, że nie były prowadzone badania przesiewowe uczniów i nie diagnozowano potrzeb zdrowotnych uczniów. To ostatnie wpłynęło m.in. na niezrealizowanie dyspozycji określonej w *Zalecanych warunkach i sposobach realizacji* podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., gdzie wskazano na potrzebę przeprowadzenia diagnozy potrzeb uczniów we współpracy z pielęgniarką szkolną przed przystąpieniem do działań związanych z edukacją zdrowotną.

Dyrektor GK wyjaśnił, że nieprowadzenie gabinetu profilaktyki zdrowotnej wynika z braku środków finansowych. Dokumentacja medyczna ucznia jest przechowywana przez właściwego dla ucznia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. (dowód: akta kontroli, str. 155, 157)

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w GK nie doszło do wypadków na zajęciach wychowania fizycznego. (dowód: akta kontroli, str. 20-21)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność w badanym obszarze.

5. Kwalifikacje i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego oraz nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego.

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W roku szkolnym 2011/2012 (według stanu na 30 czerwca 2012 r.) w GK zatrudnionych było trzech nauczycieli wychowania fizycznego (nauczyciel dyplomowany i dwóch nauczycieli kontraktowych). Powyżsi nauczyciele posiadali kwalifikacje do nauczania w gimnazjum, legitymując się ukończeniem studiów wyższych i przygotowaniem pedagogicznym zgodnie z § 3 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli²⁶.

Ustalono
nieprawidłowości

Nauczyciele wychowania fizycznego posiadali: kwalifikacje trenera koszykówki (jedna osoba), uprawnienia instruktora fitness i tańca sportowego (jedna osoba) oraz sędziego sportowego tenisa stołowego i pływania (jedna osoba). (dowód: akta kontroli, str. 22-23)

W zbadanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Nauczyciele wychowania fizycznego zatrudnieni w Gimnazjum w latach 2009/2010-2011/2012 uczestniczyli łącznie w 12 formach doskonalenia, których tematyka bezpośrednio nie dotyczyła prowadzonego przedmiotu. (dowód: akta kontroli, str. 24-25).

W *Planie nadzoru na rok szkolny 2009/2010* we *Wnioskach z nadzoru pedagogicznego za rok 2008/2009* wpisano: *Prowadzenie bieżącego doskonalenia i dokształcania nauczycieli związanego z wprowadzaniem nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.* W punkcie 3a.6. *Wspomaganie nauczycieli w realizacji ich zadań* podano temat: *Tworzenie programów nauczania wdrażanych od 1.09.2010 r. dla nowej podstawy programowej* (bez podania terminu realizacji). (dowód: akta kontroli, str. 63, 66, 68).

Ustalono
nieprawidłowości

W zbadanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

²⁵ Dz. U. Nr 139, poz. 1133. Przepisy te stanowią m.in. że pielęgniarka lub higienistka szkolna sprawują profilaktyczną opiekę nad uczniami w znajdującym się na terenie szkoły gabinecie profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, a w przypadku braku na terenie szkoły gabinetu, profilaktyczną opiekę zdrowotną pielęgniarka sprawuje w miejscu określonym w umowie o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Powyższą umowę powinien zawrzeć dyrektor szkoły z zakładem opieki zdrowotnej (publicznym lub niepublicznym), ponieważ na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o systemie oświaty kieruje on szkołą, reprezentuje ją na zewnątrz oraz sprawuje opiekę nad uczniami.

²⁶ Dz. U. Nr 50, poz. 400, ze zm.

W trakcie kontrolowanych trzech lat szkolnych nauczyciele wychowania fizycznego nie brali udziału w przedmiotowych formach kształcenia i doskonalenia dotyczących wdrażania podstawy programowej z 2008 r. z wyjątkiem udziału jednego z nauczycieli w roku szkolnym 2011/2012 w dwugodzinnym kursie pn. *Czym kierować się podczas doboru, dopuszczania i modernizacji i konstruowania programów nauczania*.

Dyrektor GK, odnosząc się do kwestii nieuczestniczenia nauczycieli wychowania fizycznego w formach kształcenia i doskonalenia dotyczących wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., poinformował, że nauczyciele posiadają odpowiednie kwalifikacje i dodatkowe uprawnienia do realizacji podstawy programowej (jako instruktorzy i trenerzy z różnych dyscyplin sportowych), a jeden z nauczycieli uczestniczył w szkoleniu dotyczącym analizy realizacji podstawy programowej (brak potwierdzenia w dokumentacji szkoły – przyp. kontrolera NIK). Ponadto GK nie dysponowało środkami na doskonalenie zawodowe nauczycieli. (dowód: akta kontroli, str. 22-25, 156, 158).

5.3. Nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z § 2 pkt 2.1.10. statutu Gimnazjum z 25 września 1999 r. dyrektor GK sprawuje lub powierza innej osobie nadzór pedagogiczny nad pracą nauczycieli. Nadzór pedagogiczny pełnił w okresie objętym kontrolą zastępca dyrektora GK. Zasady i plan nadzoru przedstawiano w opracowywanym na dany rok szkolny *Planie pracy szkoły*.

W zakresie realizacji podstawy programowej z 2008 r. w *Planie nadzoru na rok 2009/2010 r.* zaplanowano w ramach ewaluacji *Monitoring podstawy programowej i ramowych planów nauczania* (na podstawie badania ankietowego nauczycieli, kontroli dokumentacji pedagogicznej i sprawozdań semestralnych nauczycieli), a także *Monitorowanie opracowywania i wdrażania nowych, autorskich programów nauczania i podręczników obowiązujących od 01.09.2010 r.* (na podstawie m.in. wniosków nauczycieli o zatwierdzenie programów i sprawdzenia procedury ich dopuszczenia). Z kolei w *Planie nadzoru na rok szkolny 2011/2012* w punkcie *Realizacja podstawy programowej* podano 10 ogólnych zagadnień m.in. *dopuszczanie do użytku programów nauczania*, a także *indywidualizacja procesu lekcyjnego*; w *Harmonogramie obserwacji zajęć prowadzonych przez nauczycieli* przewidziano, na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród nauczycieli, *Analizę realizacji podstawy programowej z poszczególnych przedmiotów* (30.VI.2012 r.).

W *Planie nadzoru na rok 2009/2010 r.* wymieniono kontrolę: *Zgodności przedmiotowych systemów oceniania (PSO) z zasadami wewnątrzszkolnego systemu oceniania i rozporządzeniem o ocenianiu (IX 2009 r.)*; *Form realizacji dwóch obowiązkowych godzin wychowania fizycznego (I i VI 2010 r.)*, a także *Zgodności prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania z przepisami prawa oświatowego w zakresie m.in. dokumentowania obecności uczniów na lekcjach i tematów zajęć (co miesiąc)*; w *Planie badań edukacyjnych w kl. I* zaplanowano m.in. *Test sprawności fizycznej – przeprowadzony cyklicznie przez trzy lata (cały rok)*. Z kolei w *Planie nadzoru na rok 2010/2011* przewidziano kontrolę *Prawidłowości prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania w zakresie m.in. dokumentowania obecności uczniów na lekcjach i tematów zajęć (na bieżąco)* oraz kontrolę *stosowania zasad PSO (na bieżąco podczas obserwacji)*. W *Planie nadzoru na rok szkolny 2011/2012* w punkcie *Plan kontroli dokumentacji szkolnej* w ramach kontroli *Podstawowej dokumentacji nauczycieli* miano sprawdzać m.in. *prawidłowość wpisów do dziennika, plany pracy przedmiotowe (zgodność z podstawą programową)*, a także *przedmiotowe systemy oceniania (we wrześniu i październiku 2011 r.)*; z kolei w *Dziennikach lekcyjnych* przez cały rok miano sprawdzać m.in. *Formułowanie tematów lekcyjnych z poszczególnych przedmiotów*.

W Gimnazjum zaplanowano w skontrolowanym okresie łącznie 16 obserwacji zajęć z wychowania fizycznego i pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych, natomiast zrealizowano 23 obserwacje i przeglądy dokumentacji m.in. w zakresie systematyczności i rytmiczności oceniania (w ramach opisanych wyżej działań kontrolnych dotyczącego wszystkich nauczycieli). Tematyka obserwacji na dany rok szkolny nie dotyczyła kwestii związanych z wdrażaniem podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. za wyjątkiem ujęcia w *Planie nadzoru na rok 2009/2010* *Diagnozy wybranych umiejętności*

uczniów w zakresie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego (obserwacja zachowań uczniów, wskaźniki świadczące o opanowaniu przez uczniów badanej umiejętności). Z kolei w Planie nadzoru na rok 2010/2011 jednym z celów obserwacji było m.in.: Organizowanie zajęć uwzględniających indywidualizację procesu nauczania (jej przedmiotem była Indywidualizacja procesu nauczania) oraz Znajomość WSO wśród uczniów (jej przedmiotem było: Poznanie stopnia znajomości praw i obowiązków ucznia i zasad PSO). Tym niemniej jedynie w dokumentacji nadzoru na rok szkolny 2011/2012 znajdował się Harmonogram obserwacji zajęć prowadzonych przez nauczycieli, w którym zaplanowano obserwację czterech zajęć wychowania fizycznego (podczas dwóch zaplanowano sprawdzenie stosowanych przez nauczycieli form, metod i środków dydaktycznych, podczas trzeciej umiejętności i postawy uczniów, a w trakcie czwartej organizację imprezy szkolnej – Dnia Sportu). W punkcie ww. Planu pn. Monitoring – obserwowanie jakości pracy szkoły wymieniono jako jej przedmiot: Obserwację wiedzy, umiejętności i postaw uczniów podczas zajęć, w tym jako Kryterium jakości podano Zachęcanie uczniów do współpracy. Promowanie samodzielności. Odwoływanie się do sytuacji znanych. Z kolei w Obserwacji stosowanych przez nauczycieli form metod i środków dydaktycznych podczas zajęć, jako Kryterium jakości uznano stosowanie metod dostosowanych do różnic poziomów poszczególnych uczniów oraz stosowanie aktywnych metod nauczania.

Mazowiecki Kurator Oświaty nie przeprowadził w Gimnazjum Klasycznym w Ostrołęce ewaluacji/kontroli z zakresu określonego przedmiotową kontrolą NIK (dowód: akta kontroli, str. 25, 59-75).

Ustalone
nieprawidłowości

Pomimo wielu zaplanowanych działań nadzór pedagogiczny nad dziedziną wychowania fizycznego, sprawowany przez dyrektora na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w zakresie, o którym mowa w art. 33 ust. 2 pkt 2 i 3 tej ustawy, tj. realizacji podstaw programowych i przestrzegania zasad oceniania, był nieskuteczny stanowiąc jedną z przyczyn nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli.

Nie udokumentowano wyników przeprowadzonych powyższych działań, w tym z zakresu obserwacji (przeprowadzenie obserwacji odnotowano zgodnie punktem V.6 9. zasad nadzoru w GK wpisem w dzienniku zajęć lekcyjnych lub pozalekcyjnych) i przeglądu dokumentacji z zakresu wychowania fizycznego. Zgodnie z punktem VII.3. zasad nadzoru GK dokumentami z tego zakresu są m.in. raporty z przeprowadzonych badań i diagnoz. W okresowych i rocznych sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego nie odnoszono się do kwestii objętych niniejszą kontrolą NIK – informacje te miały charakter ogólny.

W ramach nadzoru pedagogicznego nie ustalono, stosownie do art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, efektów wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, wykorzystując do tego celu wymagania szczegółowe określone w tej podstawie, stanowiące wskaźniki rozwoju uczniów.

Dyrektor Gimnazjum, wyjaśnił, że nadzór był sprawowany systematycznie. Obejmował: monitorowanie w cyklu kształcenia realizację godzin i treści podstawy programowej. W czasie obserwacji zajęć z wychowania fizycznego sprawdzano: efekty wdrażania podstawy programowej m.in. działania nauczyciela w zakresie doboru lekcji w odniesieniu do podstawy programowej (zgodność z podstawą programową, zakres realizacji podstawy programowej); indywidualizację przebiegu zajęć, z uwzględnieniem możliwości i potrzeb uczniów; dokonywanie oceny osiągnięć uczniów; osiągnięcie założonych celów lekcji w zakresie nauczania umiejętności ruchowych i wiadomości; kształtowanie pozytywnych postaw wobec kultury fizycznej; przygotowania uczniów do podejmowania całonocnej aktywności fizycznej w czasie wolnym. Ponadto w cyklu kształcenia przeprowadzono kontrolę przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa w zakresie m.in. zgodności przedmiotowego systemu oceniania z zasadami wewnątrzszkolnego systemu oceniania i rozporządzeniem w sprawie oceniania uczniów, a także formy realizacji zajęć z wychowania fizycznego [por. wyżej stan faktyczny - przyp. kontrolera NIK]. (dowód: akta kontroli, str. 25, 156, 159-161).

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli w kontekście stwierdzonych nieprawidłowości zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia udziału nauczycieli wychowania fizycznego w formach doskonalenia związanych z realizacją podstawy programowej przedmiotu oraz wdrożenie skutecznego nadzoru pedagogicznego w dziedzinie wychowania fizycznego.

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.²⁷ o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Przestrzeganie zasad dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania.
2. Zapewnienie pełnego wdrożenia podstawy programowej wychowania fizycznego w oddziałach Gimnazjum, które rozpoczęły cykl kształcenia w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012.
3. Rozważenie stosowania *Zalecanych warunków i sposobów* realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego, w szczególności w zakresie edukacji zdrowotnej.
4. Zapewnienie zgodności z przepisami prawa wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów.
5. Dokumentowanie realizacji zajęć wychowania fizycznego i zajęć do wyboru.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach, jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 21 grudnia 2012 r.

kontroler

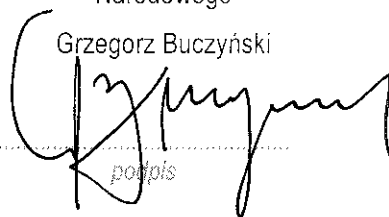
Andrzej Zaleski-Ejgierd
doradca ekonomiczny

podpis

Dyrektor

Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa
Narodowego

Grzegorz Buczyński

podpis

²⁷ Dz. U. z 2012 r. poz. 82.

